

Lietuvių tautininkų spaudai 50 metų

Kaip geriausia tą sukaktį paminėti

V. RASTENIS

1907 metų vasarą reikalingi Vilniuje taip susidėjo, kad buvo nutarta leisti naujas laikraštis. Programa buvo apgalvota. Vardas numatytas — Viltis.

Bet sumanytojai buvo apdairūs. Apdairūs už daugelį dabartinių entuziastų naujoms laikraščiams gimdyti. Pradėjo nuo finansinių pamatų. Pirmą leidėjų bendrovė ir kapitalas, tik tada laikraštis.

Per kelias savaites prisirašė 179 asmenys, sutikę įmokėti po šimtą rublių. Šimtas rublių tada buvo didoka suma: 50 metų dolerių, kurie ir Amerikoje tada buvo daugiau kaip triskart vertesni už dabartinius dolerius. Lietuvoje tada šimtinė rublių reikėdė mažiau, kiek dabar Amerikoje 200-250 dolerių. O šimtrublis varčiusių lietuvių tada Lietuvoje buvo mažiau, negu dabar mūsų tarpe yra net ir po vieną kitą tūkstantinę atsargoję beturintį.

1907 m. rugpjūčio 21, dabartiniu skaičiavimu — rugsėjo 4 dieną buvo pasirašyta "Viltis" leisti bendrovės steigiamoji sutartis (formaliai bendrovė pavadinta "Smetona Tumas ir Ko").

Netrukus Vilniuje pradėjo eiti "Viltis". Tai buvo lietuvių tautininkų spaudos ir tuo vardu žinomoms politinėms srovėms savarankaus reikšmės pradžia Lietuvoje. (Ligi tol jos pradau reikėdė "Vilniaus žiniose", to meto Amerikos lietuvių spaudoje, o dar anksčiau — lietuvių politinių srovių lizde "Varpe" ir, žinoma, "Aušroje").

Tai gi — lietuvių tautininkų spaudai 50 metų. Sukaktis, verta akademijų, paskaitų, straipsnių serijos ir gal net monografijos. Bet šių dienų sąlygos istorinė bei atsiminimų medžiaga išsamiai sutelkti neįmanoma. Tad to pobūdžio paminėjimai būtų neįsivengiamai spragų pilni bei paviršutiniški pasamprotavimai. Nebūtų pasiekiamas lygis, kurio minimasis dalykas nusipelnė.

Bet tą pačią savaitę, kai suėjo lygiai 50 metų nuo formalios anų laikų "Vilties" leidyklos įsteigimo, buvo susirinkę ALT Sąjungos ir dabartinės "Vilties" ("Dirvos" leidyklos) vadovai. Jie nutarė dabartiniais laikais irgi ne visai paprastą dalyką: "Dirvą", 42-rus metus einančią kartą per savaitę, paversti du kartą per savaitę išeinančiu laikraščiu.

Ar tai nėra pats turiningiausias tautininkų spaudos sukakties atžymėjimas dabartinėse aplinkybėse? Žinoma, tikrasis atžymėjimas bus to nutarimo įvykdymas. Čia reikia dalyvauti visiems, kam pusšimčio metų tautininkų idėjų sklaida idėjiškai artima.

Šitokiam sukakties atžymėjime dalyvauti nėra sudėtingas dalykas. Reikia tik pasiekti pavzdžių tų 179 tautiečių, kurie prieš 50 metų, nevyruodami ir nedelsdami, padėjo pamatus "Vilties" leidyklai. Ir dabar tereikia 179 asmenų, kurie, aktyviai, ne vėliau kaip iki šių metų lapkričio 15 dienos atsigaus "Vilties" draugijai (1272 E. 71 St., Cleveland 3, Ohio) prisidėjus, kad jie, "Dirvos" padalinimo tikslas, įmoka — ne po 100 anų laikų rublių, o tik — po 100 dabartinių dolerių.

Aišku, būtų įspūdingiausia, jei prie pranešimų būtų pridėtos ir tos šimtines. Lengviau ir drąsiau būtų nutarimą vykdyti. Bet, jei kam būtų sunkoka iš karto tai padaryti, užsimojimas bus įvykdytas ir tuo atveju, jei prie pranešimo tuo tarpu bus tik tos šimtines pusė ar ketvirtadalis, o kita bus įmokėta dalimis gruodžio, sausio bei vasario mėnesiais. Ir iš anų 179 laikurių savo šimtinės dalimis (bet neilgai deldami) įmokėjo.

Padalininta ir sustiprinta "Dirva" bus rimtas ir apčiuopiamas paminklas prieš 50 metų atlikto žygiui. Pastatykite jį!

satelitas, 184 svary, 560 mylių aukštyje, skrieja aplink žemę, maždaug 18,000 mylių greičiu per val.

Per 96 min. aplink žemę

Jau žinoma ir tai, kad sovietų satelitas apskrieja žemę per valandą ir 36.2 minutes. Jame įrengtas radijo siųstuvas ir daugelyje pasaulio vietų pagauti to siųstuvo siunčiami signalai.

Kitų įrengimų Sputnikas neturi — ir to paties radijo siųstuvo baterijos per porą savaičių gali išsekti ir nebus įmanoma susekti jokių skriejančio satelito siunčiamų ženklų.

Patys sovietai pripažino, kad satelitas gražią dieną gali pats sudegti, jei... jis pateks į tirštesnę atmosferą. Niekas negali pasakyti, kiek ilgai dirbtinas žemės palydovas galės skrieti aplink žemę.

Svarsto, kaltina ir džiaugiasi

Sovietinis pasiekimas, neabejotinai, sukėlė įvairias nuotaikas pasaulyje. Žinoma, JAV mokslininkų ir politikų sluogsnuose su judimas turėtų būti didžiausias. Mokslininkai šiame krašte buvo dar pernai paskelbę, kad bent šis satelitas JAV-ės planuojamos į erdvę išleisti 1958 m. pavasarį (vis tas nelemtas atvirumas bei plepumas...). Dabar teks planus keisti ir paskubinti pasirengimus.

Valdžia kaltinama kodėl, girdi, per mažą dėmesio kreiptą į raketų gamybą, kodėl nebūvęs reikiama savo metu informuojamas Kongresas...

O mokslo sluogsniai raminais, kad JAV satelitai bus žymiai geriau parengti, turės daugiau instrumentų, bus žymiai lengvesni už Sputniką (tesvers vos apie 21 sv. ir bus krepšinio sviedinio dydžio).

Kai spauda JAV-se daugiausia kėlė mokslinio laimėjimo faktą ar net sovietams reikėdė visos žmonijos padėką (N. Y. Times vedamasis), Baltieji Rūmai aiškino, kad čia netenka ieškoti lenktyniavimo momento. Vis dėlto eilė krašto senatorių, spaudos didelė dalis pripažino, kad po rugpjūčio 26 d. raketos išsprogdinimo, spalio 4-ji tai vėl data, kada JAV-į prestižas skaudžiai pažeidžiamas.

Pasėkmės, išdavos ir propaganda

Jau niekas neabejoja, kad pirmajam dirbtinam satelitui skriejant aplink žemę, teks susidurti su įvairaus pobūdžio padariniais. Vienas jų — mokslinė reikmė.

Kai į erdvę bus paleisti JAV satelitai, jų pagalba bus galima iširti virš žemės atmosferos esančius ultravioletinius spindulius. Visi tyrimai sieks galutinio tikslo — susisiekti erdvėje...

Karinių požiūriu, kai teigia JAV militariniai sluogsniai, galima manyti, kad sovietai bus

daug pasiekę raketų srityje. Tai įrodo ir 185 sv. Sputniko išmetimas į 560 m. aukštį.

Pagaliau, politiniu požiūriu, sovietinis Sputnikas Maskvai psichologiškai efektingas propagandinis ginklas.

Abejotina, ar Kremlius sugėbų ilgai išlaikyti lenktyniavimą su JAV, jei šios visu ryžtingumu pradėtų vykdyti savo karinę programą. Tačiau bent šiuo metu šis naujas "ginklas" turės pakelti sovietinį prestižą visur ten, kur Maskvai rūpi įrodyti savo pranašumą karinėje ar mokslinėje srityje. Jau dabar atsiranda sovietų satelitų tarpe (bulgarai) balsų, kad, girdi, Amerikai reikėtų tartis su sovietais šių pastarųjų sąlygomis.

Totalitarinis režimas, kaip buvo rašyta praėjusios savaitės "Dirvoje", sugėba sukaupti visas jėgas vienam tikslui. Tai ir vėl buvo įrodyta. Dabar šio krašto viešoji nuomonė ir valdžia turės daryti reikiamas išvadas ir peržiūrėti karinius planavimus. (rim.)

Francis Cardinal Spellman

Archibishop Giovanni Montini

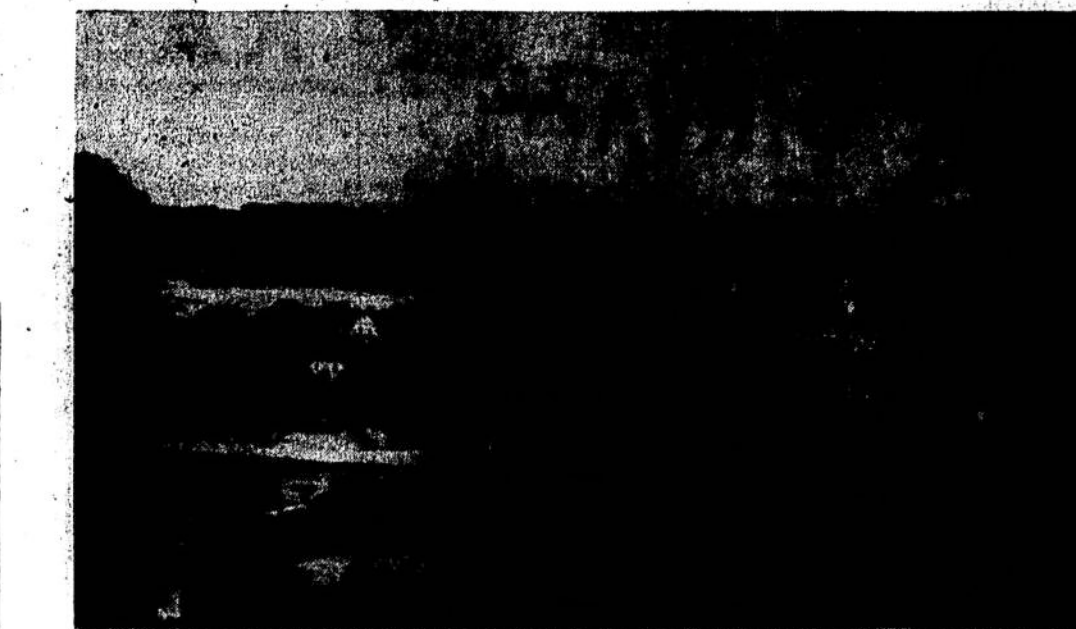
Katalikų bažnyčios popiežiaus karūną nešioja jau 262 asmuo, visi italų kilmės. Dabar spėjama, kad sekantis popiežius gali būti amerikietis ir jį minimas kardinolas Spellman. Bet taip pat minima ir italo arkivyskupo Giovanni Montini pavardė.

IŠ VISUR

• Sovietų paleistas satelitas —

Sputnikas esąs tik bandomasis — taip pareiškė amerikiečiams per televiziją prof. A. A. Blagonravov, lankąs JAV ir dalyvavęs mokslininkų konferencijoje Washingtone. Netrukus, jis pareiškė, sovietai žadą paleisti antrą Sputniką ir tik šis atitiksis visus reikalavimus, kurie tarp tautininkais geofiziniais metais statomi dirbtiniams satelitams. To antrojo satelito pasiekimais galės pasinaudoti ir viso pasaulio mokslininkai.

• Aliaskoje ir S. Rusijoje apšviesti žemę skriejantį satelitą mokslininkai stebėjo paprastu akimi. Kai kurie JAV astronomai teigia, kad sovietų satelitas

Karo metu Kauno-Aleksoto tiltas per Nemuną buvo išsprogdintas. Naujasis tiltas dabar taip atrodo.

Po pasaulį pasižvalgius

V. RIMVYDAS

TURKAI KRITIKUOJA VAKARUS

JAV vis labiau skęsta savo rūpesčiuose. — Turkai kaltina amerikiečius ryžtingumo stoka. — Vid. Rytuose sovietai nesivaržo su priemonėmis. — Sovietinė propaganda sugeba mulkinti amerikiečius turistus — spaudos žmones.

Amerika labiau ir labiau kreipia žvilgsnį į savo pačios rūpesčius: rasinį integravimą, infliaciją, ūkinio gyvenimo persitvarkymą, kitėjimą. Dėl to Washingtonas pradeda mažiau domėtis užsieniais. Apkarpoma gynyba, svetimi kraštai mažiau besitiki gauti amerikiečių paramos.

Pažvelgę į senutės Europos žemyną ir ten matome vidaus rūpesčius. Krenta žaliavų kainos, sunkiau gauti dolerius, prancūzai su britais finansinių sunkumų akivaizdoje.

Turkai smerkia Vakarus

Kai JAV-ės ieško būdų sulaukyti Maskvos veržimasis Vid. Rytuose, tai turkai, pasižymėdę kieta laikysena prieš rusus, tiesiog tvirtina: tik dėl jūsų kaltės Sirija virto pigiu sovietų grobiu.

Turkų vadai dabar tvirtina, kad savo metu niekas neklusėjęs turkų įspėjimų. Baramos ir JAV-ės. Pvz., 1953 metais sirijiečiai norėję gauti 15 milijonų dol. paskolą. Gerai, sakė amerikiečiai, gausite, tačiau parenkite pinigų panaudojimo planą. Sirija plano nepateikė, paskolos negavo, o sovietai nereikalaudami planų sugėbė ramiai įsiveržti Sirijon.

Maskva laimi be karo

Tie turkiškieji sluogsniai, reikšdami nusivylimą Vakarams, JAV siūlo: įvertinkit realią pa-

esąs nuo žemės nutolęs ne 560, bet vidutiniškai 360 mylių.

• Studentai Varšuvoje nuo praėjusio trečiadienio ligi šios savaitės kėlė riaušes ir demonstravo keliose miesto vietose. Riaušės sukėlė Gomulkos vyriausybės įvykdytas studentų vedimą savaitraščio "Po Prostu" uždarymas. Laikraštis buvo laikomas laisvės simboliu, nes jis viešintįs atvirai skelbdavo lenkų nepasitenkinimą komunistiniu režimu. Policija, kovodama su studentų minia, turėjo naudoti ašarines bombas.

• Tito teismas Jugoslavijoje. Tito, pavaduotojį Milovan Djilas už jo veiklą Naujoji Klase, nuteisė 7 metams kalėti. Prieš tai jis buvo gavęs 3 metus kalėjimo už straipsnius anglų spaudoje.

• Maršalas Zukovas, skaitomas pats įtakingiausias Maskvos asmuo, lankosi Jugoslavijoje. Tai dar vienas ženklas, kad su Jugoslavija gali blogai baigtis.

• Iš Kanados į Vengriją atgali išvyko 63 pabėgėliai. Esą jiems nepasisekė Kanadoje įsikurti. Tų pabėgėlių grįžimo reikalus tvarko Lenkijos pasiuntinybė. Ji net skelbianti, kad tokių vengrų esą 800.

dėję Vid. Rytuose, rodykite energiją, galų gale liaukitės lengva ranka priešui atiduodami kraštą po kraštą.

O toji realybė Vakarams ir pačiai Turkijai nėra taip jau maloni. Arabų pasaulis nekencia nė vieno iš jų. Britus su prancūzais jie laiko kolonistais. Jie nemėgstą ir JAV-į. Esą, šios per daug draugingos Izraeliui. Nekenčia arabai ir turkų, nes tie savo metu juos valdė.

Vid. Rytuose savo tikslų siekdami Kremliaus agentai nesivaržo su priemonėmis. Ką reikiama nudobti kurį karalių ar papirkti šeiką ar kurios valstybės premjerą? Sovietams visai nereikalingas karas, jei... jie tiek daug pasiekia ir ne karo priemonėmis. Jie savo žinioje turi Siriją, jie toliau stiprinasi Viduržemio jūros srityse, jų laivai vis jūliau graso laisvam pasauliui.

27 kartus mušėme rusus

Tie turkai, su karčiu nusivylimu metą kaltinimų žodžius Vakarams, dar jiems prikiša ir kovos baimę. Tradiciniai narsūs turkai ragina vakariečius — nesibijokit kovoti. Juk mes esame stiprūs.

Ir iš tikrųjų, turkai, šiuo metu sovietų, jų satelitų bulgarų ir sirijiečių apsupti iš trijų pusių, savo pasiryžimui turi kitus stebinti. Jie tvirtina: per 300 metų mes rusus mušėme 27 kartus. Mes pasirengę Maskvai smogti ir 28-ji kartą.

O turistai iš JAV vyksta Maskvon...

Sovietų kelionių biuro Inturist pagalba dabar ir amerikiečiai, su savo auto mašinomis, gali pamatyti sovietiją. Bent tiek, kiek yra numatę parodyti maskviniai turistinių kelionių parengėjai.

NY Times bendradarbis J. Reston buvo vienas pirmųjų, kurs su savo šeima ir blizgančia mašina pasinėšė pamatyti, kaip

atrodo kelias tarp Lietuvos Brastos ir Maskvos.

Pasirodo, kad Inturist biuras naujaisiais turistais rūpinasi ypatingai. Jau pasienį į kiekvieną JAV turistą auto mašiną įsėdant tariaamas vertėjas (einas, aišku, ir kitas pareigas...) ir jis turistui verčia, valgykloje drauge su juo sėdi prie stalo, užsako valgius ir žiūri, kad kelinės maršrutas nė kiek nenukryptų nuo numatyto plano...

631 mylia ir penkios gazolino stotys

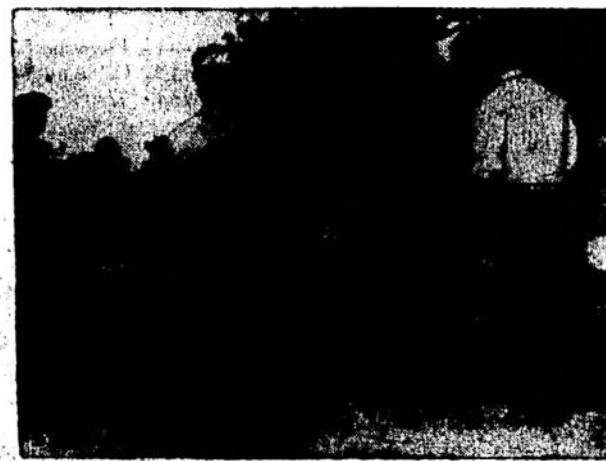
Tarp Lietuvos Brastos Lenkijos pasienio ir Maskvos iš viso kelio yra 631 mylia. Amerikiečiai spaudos atstovai-turistai kelias ligi Maskvos patinka, bet ji stebina mažas sutiktų pakelinių automobilių skaičius. 600 mylių sukorę jis pakeliui suskaičiavo vos 33 mašinas. Gazoliną auto mašinoms tenka važti skardinėse, nes... tarp Brastos ir Maskvos iš viso tėra penkios gazolino papildymo stotys.

JAV gamybos automobilis kelia suprantamą sovietinių gyvenimo dūmą. Girdi, kai per Gudijos tyrliavimus pravažiuoja toks Pontiacas, tai susidaro įspūdis panašus į tą, kai į mažą JAV miestuką atvyksta cirkas. Vairkai visur bėga paskui, o kai tokia mašina sustoja, tai ji be matant virsta nepaprasto minios smalsumo objektu. Apie Detroito išdirbinio ypatumus klausinėja ir kareivis ir milicininkas ir kolchozininkas.

Matė gerai besimaitinančius ūkininkus

New Yorko žurnalisto auto mašina per tris dienas, su dviem nakvyne, atliko visą kelionę ligi Maskvos. Mūsų turistai nakvojo pirmos rūšies viesbutuose, valgė gerus pietus ir... matė įspūdingai po karo atstatytus Minsko ir Smolensko miestus. Naujus pastatus, girdi, sovietai rodą užsieniečiams su tikru pasididžiavimu jausmu.

Vertėjų — agentų dėka mūsų turistai galėjo pamatyti ir pakeliui beturišiančius "ūkininkus". Jie buvo specialiai parinkti, nors apie tai turistai nemini. Aišku, sovietinė propaganda savo tikslą sugeba pasiekti. Tai stebime ir iš tokių amerikiečių įspūdžių: ūkininkai atrodė stiprūs ir gerai besimaitiną...

14,000 gyventojų lilliputinį valstybę San Marino prieškomunistiniai atstovai pagaliau nuvertė komunistinę vyriausybę. Italai, bijodami, kad jų komunistai neitų į talką, sieną apstatė stikliniais sargybiniais.

Satelitas skrieja aplink žemę...

Maskva visais būdais kelia sovietų prestižą

"Sputnik skrieja aplink žemę, nepraradęs apie sovietinius pasaulietinius pasaulis vėl įrodo savo pranašumą" — tokius žodžius nuo praėjusio penktadienio sovietinė spauda ir radijas skelbia milijonams S. Rusijos gyventojų. Ir visi kiti spalio 4 dieną taip pat buvo Tasso painformuoti apie dirbtinio žemės satelito (sovietai vadina Sputnik) raketiniu būdu išsivimą į erdvę ir jo pradėtą kelionę aplink žemę.

Siekia stebinti pasaulį

Sovietai nuo seno vartoja būdą — tylėti, siekti tikslų be reklamų ir staiga, lyg bomba, išsproginti naujieną.

— Mes pirmieji, mūsų mokslas nepasiekiamas kitų!

Kai dar penkias dienas prieš sovietams paleidžiant savo Sputniką Washingtono posėdyje daugelio kraštų specialistai — mokslininkai ir aptarė satelitų paleidimo planus, dalyvavę try-

Dabartinės J.T. sesijos pirmininkas Sir Leslie Munro (anaislandietis) sveikina naujai išrinktus ir Saugumo Tarybą. Jie yra: Kanados, Japonijos ir Panamos atstovai.

Dainuok ir šok...

Rasė V. BANAITIS

Iš pasikalbėjimų su lietuviškos pramoginės muzikos pionierium M. Hofmekleriu

1920 m. spalio pirmomis dienomis, Suvalkuose, "Lietuvos" piliečių klubo svetainės rinkdavo besitarančių lietuvių ir lenkų delegacijų nariai, kas vakarienės pavalgyti, kiek atsigauti, kas paklausti jauno Vilniaus smuikininko kapelos. Spalio 7 d. pasirašoma sutartis, kuri palieka Vilnių Lietuvai. Abi pusės atrodė patenkintos. Tačiau čia pat sklido baisūs gandai: kažkoks kazkokio gen. Żeligowskio smurtas, naujas karas, klaida ir apgaulė iš lenkų pusės!

Kita vakarą jaunąjį kapelos vadovą užkalbino lietuvių delegacijos narys Bronius Balutis, teiraudamasis, ar jis kartais nenorėtų atvykti į Kauną. Kodėl ne, tas atsako, jau daugelis mėnesių kaip kapela groja visur, nes reikia šeimos nariams Vilniuje duoną uždirbti. Kodėl tad nevykti į Kauną? Tačiau, dabar vėl visokių gandų — ar nevertetų truputį palaukti?

Bronius Balutis linguoja galva; neatrodo, kad jam patiktų toks atsakymas. Tik kitas delegacijos narys, plk. Šumskis, diskretiškai bruka smuikininkui pluoštą pinigų į kišenę ir sako: — Tamsa pasikalbėk su mūsų šoferiu...

— Kas čia? Kyšis? Už ką, kamte dalykas? O gal tas užklauskas turi visai kitokią prasmę?

Iš lietuvių delegacijos šoferio smuikininkas sužino, kad visa jo šeima nuo lenkų pabėgo ir jau Kaune. Čia pat jis viską palieka, pasisamdo vežiką, ties Seiniais pravažiuoja demarkacinę — ir netrukus jau Kaune.

— Liūdno atminties toji Suvalkų sutartis — vėliau išsitarė kitas jos signataras, prof. M. Biržiška. Vienintelis jos teigiamas rezultatas, kad ji davė mums Mykolą Hofmeklerį.

Štai, jis sėdi prieš mane viename Muencheno restorane. Ne, jo pavadinimas ne Metropolis, bet Mykolas Hofmeklerio pasakojimas mintimis mus nukelia į Kauną.

Ten, 1920 metais savanorių stoja į Lietuvos kariuomenės Kauno Batalijoną. Jam tada 22 metai. Netrukus gen. Nagevičiaus buvo paskirtas styginio orkestro prie Karo Muziejaus dirigentu. Muzikui J. Žilevičiui visai padedant, orkestras išaugo iki 40 žmonių sąstato, ruošiami sekmdieniniai "Laudies Koncertai", kurie netrukus įgyja didelį populiarumą.

Hofmekleris sudaro dar ir atskirą kapelą. Dažnai koncertuoja Karo Ligoninėje plk. Oželio kviečiamas, vėliau, Petro Babicko iniciatyva, vienas pirmųjų koncertuoja ir naujasioje jaunutės Lietuvos prašmatnybėje — radiofone.

Praktikoje patyręs lietuvių melė muzikai ir tinkamų lietuvių veiklų trūkumų, M. Hofmekleris pradeda sistemingai rinkti medžiagą naujam ir plačiai plintančiam žanrui: pramoginei muzikai. 1926 m., vėlesnės Rambynų svetainės patalpose jis įgroja savo pirmąją plokštelę:

Lietuvos Lakštingala. Kitoje pusėje šimkaus Plaukia sau laivelis.

— Neįsivaizduoji koks klapotai! — sako Hofmekleris, ir vėl das juokiasi šimtais smulkių raukšlelių. — Mikrofonų ar panašių "čiudų" taisyklė nebuvo; kažkokia triūba, koki ten volai, koks ten vaikas... Čirškiniu savo tuo verpeliu (taip muzikantų žargonu vadina smuiką), bandau ir šiaip ir taip, kol galų gale atsiliepa balsas, bent kiek panašesnis į smuiką! Bet, to nepaisant, plokštelė turėjo pasisekti: jos parduota tūkstančiai...

— Bet ar nuo pradžios ir manėte atsidėti pramoginei muzikai? — paklausiau.

Miša numojo ranka: — Žinoma, ne. Visi mano tėvai ir protėviai buvo muzikantai, tai ir aš mokiausi muzikos: pradžioje pas tėvą, o 1911 m. stojau į Vilniaus muzikos mokyklą. Buvau vienoje klasėje su J. J. Heifetzu. Mokėmės pas Auerio asistentą Malkiną. Žinoma, ir aš norėjau tapti solistu, koncertantu. Sako, turėjau duomenų ir prieš pat karą gavau Glazunovo vardo stipendiją bei ruošiaus vykti į Peterburgą pas patį Auerį. Tačiau karas sumaišė planus. Tėvą paėmė į kariuomenę ir mane užgulė šeimos išlaikymo našta. Nors, tiesą sakant, jau ir anksčiau tekdavo groti visokiuose rengimuose, gyventi iš "chaltūros". Bet kas jau čia blogo — nieko pažeminančio nematėm. Juk reikia savo amatą išmokyti praktiškai, nuodugnai su visom teigiamom ir neigiamom ypatybėm. Tačiau, siekiau, kaip visi, tapti muzikos aristokratu-solistu.

Man buvo įdomu, kur tadą teko groti?

— Praktiškai visur. Bet nežinau kodėl, bene tėvo pėdomis sekant, dažniausia grodavom lietuvių rengimuose. Ypač nuo 1911 m. pradėdant — lietuvių meno draugijoje Aušroje. Ten pažinau dr. J. Basanavičių, M. K. Ciurlionį, Susidraugavau su J. Tallat-Kelpša ir grojome lietuviškose operetėse, kamerinės muzikos rečitaliuose, rengimuose ir t. t. Karui užėjus, vokiečiai, jau reikėjo groti kur tik papuldavo, o į karo pabaigą gyvenimas visai pasunkėjo. Išvykdavau su kapela "chaltūrai" ar į Balatogę, Gardiną, ar į Suvalkus, duonos beieškant. Ir, galiausiai, tos "chaltūros" mane ir nuvedė Nepriklausomon Lietuvon. Nesigalėjau to, priešingai, džiaugiuos. Tik, žinoma, ilgai truko, kol priėjau išvados, kad Paganini nebūsiu...

Vėl juokiasi ir staiga veidas skaudingai susiraukia: nuo reumatinio uždegimo kairiajame petyje. Ilgiau smuiku groti jam dabar fizinė kančia...

— Gal žmogus ir niekad nenusitolių aplė save gerai galvojęs. Bet kaip čia bebūtų, iš naujo amato padariau ir išvadas — pagal taisyklę: nėra blogos muzikos, yra tik blogų muzikantų. Tad stengiausi būti geru muzikantu, nenusimukti, padaryti ką

nors ir iš pramoginės muzikos. Toji stovi vidury tarp eilinės žokių ir vad. "rimtosios" muzikos. Skoningai paruošta ir atlikta, pramoginė muzika gali tapti išties žmonių generacijos moderniška "liaudies muzika". Tik reikia išlaikyti ne tik vidurį, — bet ir padorų vidurį!

— Taigi: "padorų vidurį" — o kur jis yra?

— Miša patrauko pečiais, atrodė, žodžiais sunku nusakyti, recepto nėra; lieka tik bandymas.

— Asmeniška mėgstu mažą sąstatą. Žinai, keliose ir grojome Jonušo valsą Sunku gyventi. Kai kas mano — mažiausia dešimtis žmonių, o apsirinka, nes buvome tik keturi. Mažas sąstatas turi skambėti kaip didelis, tai viena iš taisyklių. Todėl reikia nuolat gilintis į techniškas problemas, taikytis prie kompozicinės technikos ir žmonių ausies laipsniško tobulėjimo. Kartu reikia taikytis ir prie žmonių: pažinti jų skonį — sakau skonį, ne skanumą — pagauti visokios pramogos atmosferą ir ją bandyti tonais paversti. Tada kartais ir pavyksta nebogi...

Stebiuos švaria savo svečio lietuvių kalbos tarsena — nors jau beveik 17 metų, kai nebeteko kalbėti lietuviškai! O tas mūsų

pokalbį tai irgi kaip pramoginė muzika: besikalbėjimas grįžta senojo, mialojo Kauno atmosferai, pilna humoro ir šypsena, pasidžiavimo ir nusistatymo — bet kiekvieną atvejį pilna kunkuliuojančios gyvybės! Visai savaimė lietuviška lietuvių muzika visam pasauliui ir — mintys grįžta į krikštą.

Kai, ar nebando dabartiniai valdovai kviesia ir Hofmeklerį pagal gaidę grįžti į Kauną?

— O kaipgi, bandė, mišku, — trumpai atsako mano svečias.

— Na, tai reikėjo važiuoti! Ką jie Tau, Miša, kaip buvusiame kacetininkui, darysi?

Mykolas Hofmekleris karčiai nusikvatojo.

— Taip, aš žydą, bet nebereikalo Dievas mums davė tą garšią "jidišę kopę". Turū galvą ir ji man patinka, tai ko aš ją kišiu? Ne, brolyti, mano tėvynė yra Lietuva, ne Rusija! Žinau aš jų tuos visus tūsus ir jųjų Klebnickius... Neturiu gabumų Sibiro meškos koncertuoti... A, kas kita, jei Lietuva vėl bus Lietuva, ir laisva. Ir nieko gražesnio nežinočiau, kaip pabaigti savo amžių senajame Kaune, savo namuose, Trakų gatvėje, tarp žmonių, su kuriais surišta visa, kas gražu ir miela mano gyvenime...

— Na, sakau, bet grįžti bent gerai pagyventum, pinigų netrūktų...

Vietoje atsakymo Miša ima nūninti Tallat-Kelpšos dainelę: Bernužėli vientyrų, ar kepurės neturi...

Ir tęsia: Aš kepurės turiu dvi, su kazikišiais abidvi...

— Ateimieni, — sako jis, — taip dainavo ašvietas ir mergos šaipydavos iš kavalerių, kurie nenusiimdavo kepurės pana su-tike. O aš jau patyriau, kad yra ir kita prasmė tuose žodžiuose. Vienas mano geras pažįstamas tikrai išvyko į tarybinį rėjų. Jis dabar "bolšoi artist", dirba Kaune Muzikiniame Dramos Teatre. Parasė man daug laiškų, sako: gerai gyvenas, bet būsiąs iki grabo lentos dėkingas, jeigu nusipirktų jam pasigėdijimą į Lietuvą — skrybėlę! O pats kalbi apie gerą gyvenimą? Ne, bral, neturiu ukvatos...

Priėjome ir anuos liūdnuos lietuvių kalbos tarsena — nors jau beveik 17 metų, kai nebeteko kalbėti lietuviškai! O tas mūsų

mokamo bileto" į "plačiąją tėvynę". Viena, Lietuvoje engiamas nebuvo; antra, "ponams" grojo Metropolis. Bet tai mažoji, būty grojė ir naujiesiems "ponams draugams". Bet jis — tikras buržujas, ir dar ne betkoks: juk 1932 m. vasario 16 d. Prezidentu aktu buvo apdovanotas Gedimino ordinu už nuopelnus populiarinant lietuvišką muziką.

Ir didžiojai tuo iki šios dienos:

Tik keturi Lietuvos žydai buvo pagerbti Gedimino ordinu, o vienas iš jų — Miša Hofmekleris.

Vokiečiams Lietuvon atėjus prasidėjo žydų persekiojimas. Hofmeklerio akys sužibo ašaros:

Pirmomis dienomis partizanai ėjo sargybą prie mano namų, kad mar nieko neatsitiktų. Pasikui ilgą laiką mane globojo Vytautas Marijošius. Kai mane buvo suėmė — lietuviui mane ištraukė iš Gestapo nagų. Bet galvą gale reikėjo eiti į getą. Kas žinojo visus atėjusius bausimus? Niekas. O aš į getą ėjau, nes ten buvo nugalėję mano tėvus ir gimines. Tik savo dvejų metų dukrelę Dalytę atidavėm mūsų tarnaitėi Marytei. Lietuviui tą vaiką globojo ir užaugino...

Žiauriose geto sąlygose Hofmekleris suorganizavo 40 žmonių orkestrą — šeši po karo liko gyvi.

Kiek kartų širdis skaudėjo, kai per radiją išgirdavau savo muziką grojamą! O aš — vergas tam pačiam Kaune.

Ir nustebo, kai jam paaiškino, kad su jo plokštelėmis neturėjo taip jau lengva: vokiečiai nenorėjo leisti, kad jos būtų grojamos! Teko lietuviams gerokai pasipardyti, kol jie apgynė muziką, lietuviško gyvenimo neat-skiriamą dalimi tapusią! Tik nebeleido Hofmeklerio pavarės minėti...

Tai tas tik patvirtina mano nepakitėjusią nuomonę: lietuviams manęs nepamiršo. Tai gavau pajusti dar tada: ar tai iš teatro direktoriaus Ivanausko, ar iš tokių mano bičiulių kaip Stasys Santvaras, Vladas Baltrušaitis, kurie jiems grėsiančio pavojaus nebuvo ir man padėjo. Deja, išsipildė ir tai, ką taisykai sakiau: mes žydai tapome tos žmogžudžių sistemos auko-

Herman Sudermann

Geriausias lietuviškų motyvų interpretatorius

100 metų nuo jo gimimo

DR. M. ANYSAS

Prieš šimtą metų, 1857 m. rugsėjo mėn. 30 d., Macikų dvarelyje, šilutės apskrityje gimė rašytojas ir dramaturgas Hermanas Sudermann. Jo tėvas tuo metu buvo bravoro meisteris ir kartu ūkio inspektorius. Sudermannų protėviai buvę menonitai, gyvenę Werderio lankoje, prie žemutinės Vyslos ir vėliau persikėlę į Mažąją Lietuvą.

Sąryšyje su Sudermannų šeimos kilme, jaunas Sudermannas mokėsi Elbingo realinėje mokykloje ir po to keletą semestrų Karaliaučiaus universitete studijavo, persikėlė į Berlyną. Čia jis pasirinko žurnalisto profesiją. Ir keletą metų žurnalistu dirbo jo kitių parlamente. Tame laikotarpyje jis parašė romaną "Guenstling der Praesidentin", kuriuo veikalui jis parodė savo literatūrinį gabumą ir tuo pasidarė žinomu literatų tarpe.

Po šito, taip sakant įvedamojo veikalo, Sudermannas parašė romaną "Frau Sorge", duodantį savo kilmės krašto vaizdą ir jo psichologiją. Romanas "Der Katzensteg" pastatė autorių jo generacijos rašytojų pirmose eilėse.

Po šitų pasisėkimų Sudermannas nukrypo į dramą parašydamas "Die Ehre", kuriuo jis Berlyne rado didelį pritarimą ir autorius iškėlė ir dramaturgų tarpe.

Iš šitų veikalų pastatymo Sudermannas turėjo žymių pajamų, grynų galėjo įsigyti didelį namą Grunewalde prie Berlyno ir nusipirkti aristokratiškai šeimai priklausančią Blankensee dvarą, prie Trebbino, Brandenburgo provincijoje.

Jo "Sodoms Ende" kritikos buvo priimtos labai nepalankiai. Pavadinio jį "Sudermanns Ende" jis pranašavo Sudermanno nepajėgumą dramą rašyti. Tokį pat įvertinimą rado ir jo tolimesni

mis, pirmomis aukomis. Netrukus ateis eilė ir kitiems — ir bene aš nemačiau savo akimis, kai ėmė žmones vežti į "Saksofoniją"...

Deja, tos žmogaus negerbimo sistemos originalas liko ir dar ištobulėjo maskoliško "komunizmo" pavidale, nacizmo "brolis-koje" kopijoje.

Žuvo visi Hofmeklerio šeimos nariai: tėvas, motina, sesuo, brolis Leonas (operos koncertmeisteris ir dirigentas) ir šeima. Vieną jo dukrelę Dalytę išgelbėjo — lietuviui. Jis pats vos gyvas su-laukė karo pabaigos Dachau kacetė. Žmona, po rusais išėjusi iš Stutthof kacetės, su juo susižinojo ir bandė grįžti Lietuvon, pasiimti dukrelę ir skubėti į laisvius vakarus. Nepavyko. Penkeri metai katorgos Urale... Tik pernai abi buvo išleistos iš ano "rojaus", pas tėvą ir vyrą — invalidą.

(B. d.)

MARGUTIS

vra patį seniausią Amerikos lietuvių žurnalą. Jis išeina kiekvieną mėnesį — yra gausiai iliustruotas, turiningas, įvairus ir skaitomas su malonumu.

MARGUCIO metinė prenumerata \$3.00.

Margucio adresas: 6755 So. Western Ave., Chicago, Ill.

dramos veikalai "Ehre", "Heimats", "Schmetterlings-schacht". Kritikai vis daugiau puolant ir nepajėgiant ją nugalėti, jautrus Sudermannas galiausiai atsisakė nuo dramos rašymo ir vėl atsidavė romanui, kaip darė ankstyvesnėse dienose.

Jo pirmas tame laikotarpyje žymus veikalas buvo "Litauische Geschichten", kuriame motyvus jis buvo paėmęs iš Mažosios Lietuvos lietuvininkų gyvenimo, kaip anksčiau, dar 1881 m. Karaliaučiuje tai buvo padaręs Ernst Wichert.

Šis romanas publikos buvo priimtas entuziastiškai ir jo autorius vėl pakilo į tų laikų rašytojų pirmas eiles. Po šito pasisekimo Sudermannas parašė romanus: "Der tolle Professor", "Purzelchen", "Frau Sorge", "Stephan Trombolt".

Pagalau ir vėl Sudermannas nukrypo į dramos rašymą, nors anksčiau po kiekvieno dramos pastatymo, autorius bijojo kritikos puolimų. Bet šitų veikalų pastatyme jam atėjo į pagalbą artistas Paul Wegener, kaip tik grįžęs iš pirmojo pasaulinio karo. Šitas artistas pasidarė tikras Sudermanno veikalų interpretatorius, akivaizdžiai parodydamas pokariniui teatro publikai kaip reikia suprasti Sudermanno dramatinis veikalus.

Artisto Wegenero teatralinių gabumų dėka Sudermannas vėl iškilo dramaturgų pirmose eilėse, toli pralenkdamas visus kitus pokarinius rašytojus ir jų veikalus. Šitas artistas vaidinime parodė, kad ankstyvesnieji Sudermanno veikalai nebuvo tikrai suprasti ir todėl dramų kritikų nuomonė buvo klaidinga. Ir ankstyvesnieji, dramų kritikų at-mestieji Sudermanno dramų veikalai, Wegenerio vaidinime rado didelį pritarimą.

Šitame laikotarpyje Sudermannas parašė savo didelį veikalą "Johannisfeuer", kuris buvo pastatytas žymiojo Berlyno teatro režisoriaus Juergen Fehling. Pasisekimas buvo didelis ir veikalas buvo statomas daug metų įvairiuose vokiečių teatruose.

Priešingoji Sudermannui kritika buvo nutildyta visiems laikams.

"Johannisfeuer" — Joninių ugnis buvo publikai įdomi ir tuo, kad joje duodamas gyvenimas iš lietuviškų kraštų, iš šilutės ir Gilijos apylinkių, kur Sudermannas idėjiniai buvo surištas su savo gimtojo krašto gyvenimu ir psichologija. Ir tai jis galėjo genialiai perduoti, nors iš kilmės jis priklausė vokiečių tautai.

Kiekvienas jo pakilimas romane ir dramoje, buvo surištas su jo gimtojo krašto lietuviškais motyvais.

Ir Nepriklausomoje Lietuvoje buvo vaidinami keli Sudermanno veikalai: 1920 m., dar rusų kalba "Joninių ugnis" ir vėliau man pačiam teko matyti valstybiniam teatre "Garbės" pastatymą. Bet Lietuvoje šitie veikalai nesukėlė aną entuziazmą, kurį Sudermannas susilaukė vokiečių scenose.

Sudermannas suaktyvėms paminėti J. G. Gottasche Buchh. Nachf Stuttgarte, išleidžia specialinę laidą, pavadintą "Heimat im Osten", kurioje bus aprašomas Sudermanno gyvenimas ir jo literatūrinė veikla.

Ji nori... jis nori... visi nori Stroh's

...Jūs irgi norit!

Jums patiks

Stroh's

Jis yra šviesesnis!

DABAR UŽ VIETINES KAINAS!

The Stroh Brewery Company, Detroit 24, Michigan

Nedelsk nė vienos dienos, bet šiandien pat siųsk 1 dolerį ir užsisakyk metams jau aštuntus metus šiam kontinento einantį iliustruotą humoro-kritikos žurnalą

PELEDA

Išeina kovo, birželio, rugsėjo ir gruodžio mėn.

Rašykite dar šiandien: PELEDA, 231 Wallace Ave. S., Welland, Ont., Canada.

Mūsų bendradarbis pasakoja
kelionių ir patirčių įspūdžius

J. RAMUŠIS,
Capt. USAF (MC)

Utah - mormonų valstybė

Persiekiojami mormonai toliau keliauja į vakarus, dabar jau vedami Brigham Young, kuris buvo to pirmojo pranašo dešinioji ranka.

Padavimas pasakoja, jog Dievas ar tai jam, ar dar Smith padarė Great Salt Lake Valley ir įsakė "tikinčiuosius" vesti į tą pažadėtąją žemę. Taip jie ir keliauja su savo vežimais, vaikais ir skaidlingomis pačiomis: per Nebraską, Wyoming ir per Rocky Mountains, kurie tuo laiku buvo sunkiai peržangiama.

Nors sutikti traperiai juos ir atkalbinėjo, tvirtindami, jog jie praeis prie Sūriojo Ežero, bet mormonai niekur ilgiau neapsistojo ir vis ejo pirmyn. Už pirmosios, geriau pasirodusios grupės, vyko kiti, kai kurie iš jų gabendami savo mantą ant rankinių vėžimėlių.

Tai buvo panašu žydų kelionei į šventąją žemę. Ir bendrai galima rasti daug panašumo tarp Mozės ir Smith. Jie abu skelbėsi balbėję su pačiu Viešpačiu, abu tvirtino gavę paties Dievo surašytus nurodymus, ir abu vedė didikas žmonių minias per dykumas (vakarinė Jungtinė Valstybių dalis tuo laiku buvo dar veik traktų dykuma, vien tik indėnų apgyventa).

Pagaliam, berods ar tik ne 1846 metais, pirmieji mormonai su Brigham Young pasiekė Utah per taip vadinamą Immigration Canyon.

Toje vietoje, kur tie pirmieji mormonai pamatė Great Salt Lake vandenį, šiandien stovi paminklas, vadinamas "THIS IS THE PLACE". Padavimas sako, kad Brigham Young iš tos vietos atpažino tą žemę, kur Dievas jam buvęs įsakęs atvesti "tikinčiuosius". Ir jisai pareiškęs — "Štai ta vieta".

Mormonai tuojau pradėjo kurti šioje "Pažadėtoje Žemėje", pirmiausia imdamiesi žemės ūkio. Stovyklos buvo kuriamos tenai, kur žemė tik dirbimui, taigi arčiau vandens.

Iš dabartinės Utah valstybės nauji kolonistai buvo siunčiami į apylinkes ir gana daug jų pasiekė dabartinę šiaurinę Arizoną. Nauji pasekėjai vyko iš pasakos ir kolonijos greitai augo daug didesniu greičiu, negu kitos tolimųjų vakarų gyvenamos vietovės.

Daugumas jų laikų kolonistų buvo tik nuotykių ieškotojai, traperiai ir auksakasiai. Mormonai buvo fanatiški tikintieji, visai skirtingi nuo tų kitų, iš karto atvyksta čia nuolatini įsikurti ir perleisti žemę savo vaikams ir vaikų vaikams.

Laimingu būdu Brigham Young susidraugavo su vienos iš tvirtiausių vietinių indėnų giminės vadu ir tas išgelbėjo mormonus nuo daugybės sunkumų pirmiaisiais metais. Indėnai tais laikais buvo didžiausia naujakurių pavaisa ir mormonų draugas raudonodžių vadas daugeliu atvejų išgelbėjo kai kurias kolonijas, netgi aktyviai su savo kariais juos apgindamas nuo kitų indėnų. Draugystei palaikyti, be abejo, padėjo ir tai, kad mormonai buvo savos rūšies misionieriai, naujos religijos skelbėjai. Jie visai kitaip elgėsi su indėnais, nei gajos pramušgalvių, kuriems indėnų "medžioklė" dažnai tapdavo tikru sportu.

Mormonų religija buvo ir tebėra labai griežta. Mormonas negali rūkyti, gerti jokių svajalų, nei naudoti bet kokių kitokių stimuliuojančių gėrų (geras mormonas ir šiandien to laikosi, nerūko, negeria svaigalų, net negeria kavos, arbatos ar Coca-Cola, nors tokių "gerų" mormonų šiomis dienomis ir nebėra daug). Jie taip pat turėjo būti drausmingi ir susiklause, gerbia savo perdėtinius. Brigham Young buvo ne tik jų dva-

sinis, bet ir pasaulietiškojo vyresniojo, ir toms dienomis jo įsakymas buvo beveik lygus Dievo balsui.

Nestebėtina, kad su tokiais pagrindais mormonai greitai įsikūrė ir savo gyvenamuose plotuose įvedė teisinę santvarką, kai artimi kaimyniniai kraštai, kaip Wyoming, New Mexico ir kiti, dar valdėsi "džiunglių įstatymais". Mormonai greitai plėtėsi, nes jų šeimos buvo tikrai nepaprastai gausios. Štai pats Brigham Young turėjo net 19 žmonių ir susilaukęs net 56 vaikų!

Mormonai krepė didelę dėmesį į švietimą. Dar ir pats Brigham Young mažoje tuolaikinėje kolonijoje, kur dabar yra 29,000 gyventojų Provo miestas (trečias savo dydžiu Utah valstybėje), įkūrė mokyklą, kuri ir dabar tebesivadina jo vardu, nors ir išaugusi į didžiausią šioje apylinkėje universitetą. Brigham Young universitetas ir šiandien tebėra mormonų bažnyčios žinioje, kuri padengia didžiausią dalį jo išlaikų. Dar ir šiandien bažnyčia ir valstybė, kiek tai liečia Utah, tebėra tamprami ryšyje. Nors oficialiai jokių ryšių tarp mormonų bažnyčios ir Utah valstybės ir nėra, bet labai dažnai tie patys asmenys yra aukšti bažnyčios ir valstybės pareigūnai.

Nežinau, ar Utah valstybėje ne mormonas bet kada buvo išrinktas į kokią nors atsakingą vietą. Pats Brigham Young buvo pirmasis šios valstybės, — tada dar Utah Territory, — gubernatorius. Ir ši tradicija išlaikė. Štai Amerikos Jungtinių Valstybių žemės ūkio ministras (Secretary of Agriculture), Ezra Benson, yra vienas iš aukščiausiųjų bažnyčios pareigūnų ("Member, Council of Twelve Apostles"). Nemažai mormonų yra ir kitose aukštesiose JAV pareigose, kariuomenėje ir kitur.

Mormonų bažnyčia yra savotiška. Ji iš vis neturi kunigų luomo, bet kiekvienas bažnyčios narys gali būti paskirtas kunigo pareigoms. Ir tas pavidimas nebūtinai turi būti nuolatinis. Tas asmuo vėl gali būti pakeistas, nors tas praktiškai ir retai pasitaiko.

Toks savos rūšies dviasikis ir toliau eina savo asmenišką užsiėmimą, iš kurio jisai ir jo šeima pragyvena. Jisai iš bažnyčios, paprastai, jokio atlyginimo negauna, nebent tik jei kai kurios jo išlaidos tikybiniam reikalams yra bažnyčios apmokamos. Bet ir tai retai būna. Dažniausia toks asmuo ir bažnyčios išlaidas padengia iš savo kišenės, jei tik pajėgia.

Kiekvienas tikintis bažnyčiai moka dideles duokles ir tie pinigai pirmoje eilėje naudojami naujųjų bažnyčių statymui. Pati bažnyčia yra gana turtinga, nes jai priklauso dideli žemės plotai tiek Salt Lake City, tiek kituose miestuose. Be to bažnyčia, taip

pat turi ir savo banką. Jai priklauso taip pat pats geriausias viešbutis Salt Lake City mieste (Hotel Utah). Jai priklauso didžiausia sostinės "Department Store" kai kurios druskos valyklos, ir kiti turtai.

Daugumas tikinčiųjų ir dabar aktyviai dalyvauja savo religijos platinime, taip vadinamoje misijoje. Jie nuolat lanko kitos religijos savo kaimynus, stengdamiesi juos "atvesti". Jaunuolis laiko didžiausia garbe, jei jam pasiūloma vykti kur nors į misijas. Tos misijos stelgiamos visur, tiek JAV-bėse, tiek Pietinėje Amerikoje, tiek Europoje ir kitur.

Jaunuolis į misijas paprastai išvyksta dvejiems metams, dažniausia po poros metų moko Brigham Young University. Jisai turi pragyventi tuos du metus ar iš savo paties, ar iš šeimos lėšų, ir visą tą laiką pašvęsti savo religijos skelbimui, eidamas iš namų į namus.

Atrodytų, kad dėl piniginių ir laiko aukų tokių misionierių būtų mažai šiais laikais. Deja, taip nėra. Vargu ar bent vienas jaunuolis yra atsisakęs vykti į misijas, jei jam tas buvo pasiūlyta. Tai skaitoma labai didele garbe. Ir tokie misionieriai, nors jų ir labai daug yra, laikomi pagarbotoje savo "Community" per visą gyvenimą.

Kiekvienas iš jų stengiasi kaip nors sudaryti lėšas reikalingas tiems dvejiems metams. Visa šeima ir giminės stengiasi padėti kiek galėdami, net užsitraukdami paskolas. O jei kurio šeima yra taip neturtinga, jog niekaip negali sudaryti reikiamų pinigų, vietiniai mormonai prisideda savo asmeninėmis aukomis, kad tik pagelbėtų.

Toks parinktas jaunuolis kurį laiką apmokomas specialioje mokykloje, bažnyčios lėšomis išlaikomoje Salt Lake City. Mokymas trunka berods šešias savaites. Po to jis bažnyčios lėšomis nugarbenamas į tą kraštą, kur jis turės misionieriauti. Ir tenai jau jis turi pats verstis.

Į misijas visada skiriami du asmenys, kurie kartu gyvena ir misionierauja, vienas jų jau būdamas su vienerių metų patyrimu, kada atvyksta naujas misionierius. Po tų dviejų metų jaunuolis grįžta namo ir toliau eina savo keliais, — baigdamas studijas, grįždamas į ūkį ar panašiai.

Tas ne kiek neatsiliepa jų tolimesniam profesijos pasirinkimui, nes tokios specialybės kaip teologija, jie iš viso neturi. Kiekvienas Brigham Young universiteto studentas mokomas to neva teologijos. Bet tai yra tik priedas prie jo tiesioginės specialybės. Daugelis jų nueina tarnauti į karinę tarnybą. Iš dešimt karo aviacijos karininkų-laukūnų, kurie buvo mormonai ir kuriuos namo teko bet kada pažinti, visi iki vieno yra buvę šios misijos...

Apie pačių jų religiją daugiau pasakyti negalėčiau, nes jos pakankamai gerai nepažįstu. Būdinga, jie save laiko "tikinčiomis" (oficialus bažnyčios pavadinimas "Church of Jesus Christ of Latter-Days Saints"), bet ne protestantais(?). Niekas iš jų nenešioja kryžiaus ir ant bažnyčių bokštelių niekur nematysi nė vieno kryžiaus!

Kaip jų bažnyčios atrodo viduje, — nežinau, nes "netikintiesiems" draudžiama į jas įeiti. Patys mormonai, tiek vyrai, tiek moterys, nešioja savotiškus apatinius rūbus, lyg iš vieno pasiūtus apatines vyriškas kelnes ir marškinukus (taip vadinamą "combination"). Žiemą jie ilgi. Vasarą lengvesni, su trumpom rankovėm bei trumpom kelnaitėmis. Vienok abiem metų laikais jie išmarginti jų paslaptingais ženklais — trikampių, užsūtais virš krūtinių ir virš bambos. Ką jie reiškia, nežinau, nes net ir labai gerai pažįstami kari-

šandieninės Indijos laikysena daug kam būtų neįprasta. Lygiai taip ir prieš 100 metų, kada jie laimėjo prieš britus kruviną kovą prie Little Bighorn. Jie sužinojo, kad britai ir indėnai pasitaikė.

of Latter-Days Saints"), bet ne protestantais(?). Niekas iš jų nenešioja kryžiaus ir ant bažnyčių bokštelių niekur nematysi nė vieno kryžiaus!

Kaip jų bažnyčios atrodo viduje, — nežinau, nes "netikintiesiems" draudžiama į jas įeiti. Patys mormonai, tiek vyrai, tiek moterys, nešioja savotiškus apatinius rūbus, lyg iš vieno pasiūtus apatines vyriškas kelnes ir marškinukus (taip vadinamą "combination"). Žiemą jie ilgi. Vasarą lengvesni, su trumpom rankovėm bei trumpom kelnaitėmis. Vienok abiem metų laikais jie išmarginti jų paslaptingais ženklais — trikampių, užsūtais virš krūtinių ir virš bambos. Ką jie reiškia, nežinau, nes net ir labai gerai pažįstami kari-

ninkai-laukūnų, su kuriems aš gyvenau vienu metu, nešiojo apatinius rūbus, lyg iš vieno pasiūtus apatines vyriškas kelnes ir marškinukus (taip vadinamą "combination"). Žiemą jie ilgi. Vasarą lengvesni, su trumpom rankovėm bei trumpom kelnaitėmis. Vienok abiem metų laikais jie išmarginti jų paslaptingais ženklais — trikampių, užsūtais virš krūtinių ir virš bambos. Ką jie reiškia, nežinau, nes net ir labai gerai pažįstami kari-

šandieninės Indijos laikysena daug kam būtų neįprasta. Lygiai taip ir prieš 100 metų, kada jie laimėjo prieš britus kruviną kovą prie Little Bighorn. Jie sužinojo, kad britai ir indėnai pasitaikė.

Tiek šiuo kartu apie Utah ir mormonus.

Iš šalies žiūrint

Segregacija ir integracija

Dabar spaudoje labai dažnai mirga žodžiai — segregacija ir integracija. Ir tie, kurie iki šiol nesuprato tų žodžių reikšmės, dabar tai tikrai sužinojo.

Per metų metus negrai šioje šalyje buvo segreguojami, t. y. atskiriami nuo baltųjų. Negrų gyvenimas buvo maždaug toks, kaip kad seniau žydų, kai jie turėjo gyventi getuose, t. y. jiems skirtose miestų dalyse. Pietinėse valstybėse negrai ir autobusuose būdavo atskiriami nuo baltųjų. O negrų vaikams buvo atskiros mokyklos. Tokiais varžymais negrai piktinosi. Segregacija jiems buvo pažeminimu. Jie pradėjo reikalauti integracijos, t. y. teisių sulygiavimo.

Šiapus visokių tautų ateiviai Amerikoje linko prie segregacijos. Visos tautos čia stengėsi, kad turėtų savo parapijas su savo dvasiais vadais. Mūsų suvo vienuolynas ir mokykla. Vieno tarpo buvo labai smarkus judėjimas, kad turėtų savo vyskupus. Tęsė ir lietuvių svajono apie savo vyskupą, kuri valdytų lietuvių parapijas, išvystytas po visą Ameriką. Tais pat smarkiai judėjimais judėjo ir padarė "Baltimorės kardinolas" Gibbons.

Negrų integracija, reikšmė, — na iš apskrities, o baltųjų ateiviai viršaus.

Prieš antrąjį pasaulinį karą nepriklausomaj Lenkijoj veikė priverstinė integracija. Dabartinė Lenkijoj taip vadinamame lietuviškame trikampyje lenkų dvasiškija vykdo priverstinę integraciją.

Vatikano organas ir segregacija. Kai pietinėse Amerikos valstybėse integracijos klausimas tapo pastatytas ant asmenų ir kai apie tenykdėjus įvykius pradėjo kalbėti vienas pasaulis, tai apie tai nenutylėjo nei Vatikano organas L'Osservatore Romano. Vatikano organas remia negrų reikalavimus. Nurodo, kad baltieji ir juodieji piliečiai esą lygūs tad ir jų teisės privalančios būti lygios. Nurodo, kad karo metu juodieji ir baltieji lygiai aukojosi.

Vatikano organo įsikišimas į baltųjų ir juodųjų santykių klausimą Amerikoje duoda progą lietuviams pasirūpinti, kad tas pat organas netylėtų apie lietuvių ir lenkų santykius.

Juodųjų ir baltųjų santykių klausimas tiesioginiu būdu negali rūpėti Vatikano organui. Tai jam tolimas reikalas. Kovotojai čia nėra katalikai.

Kas kiti lietuvių ir lenkų santykių klausimas. Abi tautos yra katalikiškos. Todėl Romoj gyve-

Jei Darbininke korespondentas iš parapiškos katalikų skaitlinės, tai matoma: O kaitytis iš skelbimo stebuklo padera. Nedera kaitytis iš skelbimo Marijos pasirodymo šiluvoj, Liurde, ar kur kitur.

Prisimintum, kad Marijos gimtadienis praga. Čenotkave, Lenkijoje, yra būna didelis šilkmės. Mūsų kaitytis ten būv arti milijonų. Nešioja, tai patis progą ir lietuvių ir lenkų turėjo dideles šilkmės, pasiekus procesijas, ilgąs maldas, šilkmėms pamokslas.

O kokie tų Marijos garbinančių tautų santykiai? Tą visi žino. Ko tada vertos maldos, procesijos, pamokslai? Ar nepašalinama čia tas maldingas tikėjimas, kuris ganydamas bandą kaimynų pleveje kalbėjo rodimui.

Jei čia maldos ir eilėms nesuderinama, tai nepatyginamai labiau nesuderinamos lenkų maldos jų eilėms su lietuvių, ukrainiečių ir kitais kaimynais.

Reikalas dar labiau paaiškės, kai pasikaitysime čia yra parašęs vysk. V. Brizgys. Jo Ekscelencijos knyga pavadinta Trisdešimt meilės žodžių. Ji neseniai pasirodė knygų rinkoje. Tos knygos skyrius, pavadintame žmogus su žmogumi, rašoma: Žmogus su kuo tuo būtų blogi santykiai, yra siena tarp Dievo ir mūsų. Per ją nei maldos, nei auka Dievo nepasiekia.

Tai įsidėmėtini žodžiai. Jei blogi santykiai tarp žmogaus ir žmogaus sudaro sieną, kuri abu atskiria nuo Dievo, tai ką jau sio stebuklo. Esą, kodėl toji Dangiškoji Esiybė pasirodžius tik plemenims.

Stebėtojas

SVEIKINIMAI IR GERIAUSI LINKEJIMAI

THE GEOMETRIC STAMPING
COMPANY

1111 EAST 200th STREET

IV 1-3800

Geriausie sveikinimai ir linkėjimai visiems lietuviams

JOSEPH M. SWEENEY
Sheriff

Geriausie sveikinimai ir linkėjimai visiems

LOUISVILLE TITLE
INSURANCE COMPANY

Standard Building

MAin 1-2075

Geriausie sveikinimai ir linkėjimai visiems

THOMAS J. UNIK CO.
INSURANCE AGENCY
EVERYTHING IN INSURANCE

East 9th St. Pier Bldg.

TO 1-0290

ISPEJIMAS

Vėl teko pastebėti, kad kai kurios neatsakomosios firmos skelbia primančios dovanų siuntinius persiuntimui į S. S. S. R.

Jaučiame savo pareigą pranešti visiems tokių siuntinių siuntėjams, kad visi taip vadinami agentai ir subagentai uždaryti ir siuntinius dabar gali siųsti tik per oficialiai autorizuotas firmas, kurios turi licenziją, Maskvoje, duotas leidimus. Apsauginimui jūsų giminių Lietuvoje interesus ir jus pačius nuo perdėto mokėjimo įvairių rūšių tarpininkams, patikrinkite, kad firma kuria siunčiate jūsų

DOVANŲ SIUNTINIUS LIETUVA, S. S. S. R.

siunčiate per atsakingą firmą turinčią neabejotiną reputaciją ir kuri turės teisę priimti tokius siuntinius. Mes esame tame biznyje daugiau dvidešimties metų, kurie gaus patarimus ir konsultacijas tikėtinių patenkinti klientų. Kiekvienas siuntinys, atneštas ar atsiųstas, bet kurį mūsų įstaiga, kurių sąrašas pateikiamas žemiau, išsiunčiamas

TIESIOG Į S. S. S. R. BE JOKIŲ TARPININKŲ

Tai sutaupo laiką ir pinigų, herakalauja jokių ypatingų mokėdžių ar pelno. Galite siųsti naujus daiktus, medžiagas drabužiams, avalyne, odos mado produktus, vaistus ir t. t.

GLOBE TRAVEL SERVICE
(PARCEL DEPARTMENT)

716 Walnut St.	1991 Broadway	4102 Archer Ave.	6446 Michigan Ave.	1100 E. 1st St.	Room 10, Ellis Bldg.
* Philadelphia 6, Pa.	* New York 23, N.Y.	* Chicago 32, Ill.	* Detroit 10, Mich.	* Cleveland, Ohio	* So. Boston, Mass.
Lombard 3-3455	LYceum 5-0900	FRankmont 6-6399	TAshmore 5-7560	GRand 5-2807	ANDrew 8-8764

Vokiečių karinė slaptoji žvalgyba paskutiniojo karo metu

Lenkijoje, Danijoje, Norvegijoje

Pagal Paul LEVERHUEHN knygą
Atpasakoja L. S.

Lenkai taip pat nuolat stengėsi verbuoti agentus vokiečių kariuomenėje. Tačiau čia jie laimės neturėjo ir, be vienos išimties, kariai apie daromus pasiūlymus tuoj pranešdavo savo viršininkams. Tą minėtą išimtį sudarė gabus puskarininkis, kuris patys leškojo ryšių su lenkų slaptaja žvalgyba ir juos rado. Taip pat jam pasisekė prieš pat išaiškinimą pasprukti Lenkijon, iš čia jis sugebėjo užmegsti ryšius su keturiais vieno dalinio telegrafistais Rytprūsioose, kas toje kariuomenės dalyje sukėlė nemažą nerimą. Praslinkus dviems metams puskarininkis buvo iš lenkų žvalgybos atleistas, nes jis jiems pasidarė bevertis. Vėliau emigravo Amerikon ir po dvylikos metų grįžo Vokietijon. Pripuolamai vieno kriminalisto atpažintas, suimtas ir nubaustas 15 metų kalėti. Kalėjime ir mirė.

Iki 1933 m. vokiečių slaptoji žvalgyba tegaudavo metams 1,000,000 Rm. — t. y. mėnesiui 85,000. Suma labai maža, nes iš jos reikėjo finansuoti centralės ir septynių žvalgybos skyrių išlaidas, bet darba. Tebuvo galima apmokėti tik gerus, bet nedaugelį agentų, o ir tuos pačius gan kukliai. Tas gal išėjo į naudą, nes šnipai gaudami daug pinigų paprastai ima jais per plačiai švaistytis ir tuo save išduoda. Taip nutiko dviems lenkams, kurie dėl blogos aktų asaugos, parūpino dokumentus apie jūrų tvirtoves Hela ir Othofoft. Juodu "investavo" pinigus į šnapsą ir buvo išaiškinti. Vienas iš jų trijų metų bėgyje gavo 160,000 zlotų, bet to parduotos žinios to ir buvo vertos.

Prasidėjus karui su lenkais, vokiečiai iš anksto žinojo visus jų mobilizacijos bei strateginius planus ir turėjo visas kitas reikalingas žinias. Slaptajai žvalgybai praktiškai darbo nebėliko — jis jau buvo pilnai atliktas.

Dar prieš karo pradžią, didėjant tarptautiniam įtampimui, vokiečių slaptoji žinių tarnyba pasistengė Skandinavijoje suorganizuoti atitinkamus žvalgybos punktus. Siekta tiksliai nustatyti ir sekti prekinį laivų judėjimą šiaurės jūroje ir Atlanto vandenynne. Tam tikslui svarbiausiose uostuose: Bergen, Stavanger, Christiansand, Oslo, Gotenburg ir Skagen sėdėjo patyrę stebėtojai, kurie kasdien siuntė savo pranešimus Vokietijon.

1939-1940 m. žiemą ši sistema buvo taip išplėsta, kad turėjo tiksliai žinias apie kiekvieną išplaukiantį laivą. Vokiečių karo vadovybė ypač domino žinios apie Anglijai skirtų laivų — konvojų sustatymą ir jų išplaukimo laiką.

Laikui bėgant šie pranešimai būdavo taip tiksliai ir greitai perduodami, kad X-to aviacijos korpo komendantas Hamburge, kiek oro sąlygos leisdavo, galėdavo minutės tikslumu apskaičiuoti savo puolimus. Pasisekimai tai įrodė: žiemos mėgįje, tų pranešimų dėka, buvo paskandinta 150,000 prieš laivų tonnaž.

Karo pradžioje vokiečių laivynas teturėjo tik keletą kovos veiksams tinkančių povandeninių laivų. Panaudoti kitus karo laivus, dėl tolimų bazių, sudarė daug sunkumų. Todėl laivų skandinimui teliko aviacija.

Jau 1939 m. lapkričio mėn. admirolas Raeder siūlė Hitleriui užimti Norvegiją. 1940 m. antroje sausio mėnesio pusėje gauta tikslų žinių, kad iš Prancūzijos fronto yra atitraukti kalin šaulių daliniai, perkelti Anglijon ir iš čia ketinami panaudoti šiaurinėje Europoje. Šis pranešimas turėjo svarbią reikšmę, nes jį pasiuntė patikimas agentas.

Slaptosios žvalgybos karininkas, kurio žinioje šis sritis buvo, pasakoja:

— 1940 m. vasario mėn. pabaigoje gavau įsakymą vykti Berlynan ir pristatyti man iki tol nežinomam, naujai suorganizuotam kariniui skyriui zbv 31, kurs buvo Vyriausioje Kariuomenės Vadovybės Būstinėje, ypatingomis apsaugos priemonėmis atskirtas nuo kitų skyrių.

Atitinkamas Generalinio Štabo karininkas man pareiškė, jog aš turėčiau keleris savaites laike praveisti pilną Danijos išvalgymą. Čia reikia pažymėti, kad iki tol karinė žvalgyba Danijoje nebavo vykdoma. Po griežto paslapties laikymo įpareigojimo man pasiskaitė, kad Vyriausioji Karo Vadovybė ketina balandžio mėnesyje užimti Daniją ir Norvegiją. Susidarė įspūdis, jog tas planas turėjo ryšio su prancūzų kalnų šaulių perkėlimu Anglijon.

Grįžus į Hamburgą tuoj imta ruošti įsakymą vykdyti. Svarbiausias darbas buvo tiksliai nustatyti, kur danų karinės pajėgos yra paskirstytos.

Danai apie šią vedamą žvalgybą nieko nepatyrė iki pat vokiečių įžengimo. Visi pasiūsti agentai grįžo su surinktomis reikalingomis žiniomis. Trumpu laiku pasiskaidė kur ir kokie daliniai stovė, koks jų stiprumas, koks apsiginklavimas, kokios apsaugos priemonės numatomos karo atveju ir t. t.

Norėdama tas žinias pilnai išnaudoti, ir iš anksto žinodamas okupacijos terminą, be atskiros įsakymo iš Berlyno, priskyrčiau prie pirmųjų žygiuojančių dalinių atitinkamus žvalgybos karininkus. Tai buvo pirmas tokio bendradarbiavimo atsitikimas, kuris pasirodė esąs labai naudingas, todėl ir vėliau buvo dažnai panaudotas.

Norvegijos išvalgymą turėjo praveisti ten veikiantis slaptosios žinių tarnybos skyrius. Be to ieškota ir kitų kelių žinių rinkimui bei jų perdavimui. Pasinaudota vokiečių prekybos laivninkyste. Kadangi man buvo žinoma diena X, stengtasi nustatyti, kurie laivai bus pietų Norvegijos uostuose antroje balandžio mėnesio savaitėje ir tuo juos panaudoti žvalgybos ir žinių persiuntimo reikalams. Buvo numatyta, jog karo atveju norvegų uostų įstaigos normalius siųstuvus vokiečių laivuose tuojau užplombuos ir juos saugos. Todėl tiems laivams duoti specialūs agentų siųstuvai — mažo kamodano dydžio ir priskirti žvalgybos telegrafistai.

Kovos veiksmų dienų laivas Vidar stovėjo Oslo uoste. Kai tik pirmieji vokiečių aviacijos lėktuvai nusileido Oslo aerodrome Fornebu, tuoj minėtam laivui atvyko slaptosios žinių tarnybos karininkas ir susirijo slaptųjų siųstuvu su Hamburgu. Kas kelios minutes buvo siunčiami pranešimai apie lėktuvų nusileidimą ir norvegų gynybą, pradžioje dar šifruotai, bet vėliau, greitumi visai atvirai. Per dieną padaryta apie 240 raportų, kurie visi perduoti toliau į Vyr. Fiuferio būstinę.

Maždaug valandą prieš prasidėjus pirmojo pranešimo, buvo skambinama iš Vyr. Fiuferio būstinės ir teiraujamasi iš kur tos žinios ateinančios. Pasiskaidė, kad tai iš viso pirmosios informa-

Anglijos karališkoji pora — karalienė Elzbieta ir princas Phypas lanko Kanadą ir JAV. Spalio 12 d. — 15 d. bus Ottawoje, o spalio 16-17 Williamsburg, Va., kur bus atšvęsta 350 metų sukaktis nuo įsikūrimo pirmųjų anglų kolonistų. Spalio 17-19 jie lankosi Washingtone ir spalio 20-21 d. New Yorke. Nuotraukoj karališkoji pora ir vaizdai iš Williamsburgo, kur juos ruošiasi sutikti praeities priminimai.

Ohio Lietuvių Gydytojų Draugija paskyrė Dramos premiją

DRAGIJOS SUVAŽIAVIMAS
ĮVYKSTA SPALIO MĖN. 12 D.
CLEVELANDE

Dirvos atstovas, nugirdęs, kad Lietuvių Gydytojų Draugija domisi paskelbtuoju dramos kon-

kursu, kreipėsi į Draugijos pirmininką D. Degesį platesnių informacijų.

— Ar tiesa, kad Ohio Lietuvių Gydytojų Draugija yra dramos konkurso premijos mecenatas?

— Taip, — atsakė pirmininkas. Draugija paskyrė dramos konkurso premijai įteikti \$1000 sumą. Tie pinigai buvo surinkti iš Draugijos narių, kaip auka lietuvių kultūriniam darbams paremti. Ta premija ateinanti

sekmadienį Clevelando lietuvių salėje ir bus įteikta laimėjusiam autoriui.

— Įdomu ta progą patirti, kiek Draugija dabar turi narių?

— Draugijos narių skaičius jau prašoka 50 ir tikimės, kad greit tas skaičius dar padidės. Taip pat džiugu, kad iki šių metų vidurio atakirose vietose pavieniui veikusios lietuvių gydytojų draugijos jau susijungė į vieną vienetą. Įvykusiam suvažiavime Chicagoje jos susijungė į Amerikos Lietuvių Gydytojų Draugiją. Jos centras yra Chicagoje.

— Ar daug lietuvių gydytojų tame suvažiavime dalyvavo?

— Chicagoje įvykusiam suvažiavime dalyvavo 121 lietuvis gydytojas. Iš Ohio į tą suvažiavimą buvo nuvykę 17 gydytojų.

— Girdėjau, kad Clevelande įvyksta Ohio Lietuvių Gydytojų suvažiavimas?

— Taip, toks suvažiavimas įvyksta šį šeštadienį, spalio mėn. 12 d. 5 val. po pietų Carter Hotel patalpose. Suvažiavimo programoje numatyta mokslinė pasakaita ir filma, organizacinių reikalų svarstymas ir naujos vadovybės rinkimas, vakarienė ir meninė programa. Šiais metais meninę programą atliks pianistė Birutė Smetonienė ir solistė Juzė Kristolaitytė.

Padėkojome Dr. D. Degesiui už informaciją ir palinkėjimą, kad Draugija ir ateity aktyviai remtų kultūrinę ir tautinę lietuvių pastangas.

NAUJA FIRMA

(Licensed by (U.S.S.R.))

GENERAL PARCEL & TRAVEL CO., INC.

135 W. 114th St., New York 11, N. Y. Tel. CHelsea 3-2583

Priimami siuntiniai siuntimui į USSR, LIETUVĄ, LATVIJĄ, UKRAINĄ, BALT-
GUDIJĄ, BUKOVINĄ, ARMENIJĄ IR Į VISAS SOVIETŲ RESPUBLIKAS.

Siuntinius galite pristatyti asmeniškai, siųsti mums paštu arba kitom priemonėm, — kaip siuntėjui patogiau. Siuntiniai bus gerai supakuoti ir tuojau išsiųsti. Po kelių dienų siuntėjas gaus oficialų kvitą iš pašto.

UŽMIESCIO KLIENTAI GALI BŪTI TIKRI, KAD JŲ PRISIŪSTI SIUNTINIAI BUS TUJAU
SUTVARKOMI, IR MES TUJAU PAT PASIŪSIME JIEMS DETALIĄ ISLAIDŲ SĄSKAITĄ.

SVARBU! VIBOS PERSIUNTIMO ISLAIDOS, IR MUTAS, YRA IS ANKSTO CIA APMOKAMI.
JOSU GIMINES IR DRAGAI GAUS SIUNTINI BE JOKIŲ PRIMOKĖJIMŲ.

MOSU KLIENTU PATOGUMUI, MES TURIME NERIBOTĄ PASIRINKIMĄ MEDŽIAGŲ, ODŲ, AULINIŲ BATŲ IR BATUKŲ, LAIKRODELIŲ BEI LAIKRODŽIŲ, VAIKAMS ROBŲ, SKARELIŲ, BALIKŲ IR KITŲ DALYKŲ AUKŠČIAUSIOS KOKYBĖS PRIEINAMIAUSIOMIS KAINOMIS. REIKALAUKITE MOSU KAINORASČIO.

PRADŽIUGINKITE JESU GIMINES PASIŪSDAMI JIEMS SIUNTINI KALEDOMS!
GARANTUOJAME GREITĄ ISIUNTIMĄ IR PRISTATYMĄ.

ATDARA KASDIEN NUO 9 V. V. SEKM. NUO 9 V. R. IKI 4 POPIET.
MOSU MOTO: SPECIALI ATYDA BEI ASMENISKAS PATARNAVIMAS KIEKVIENAM KLIENTUI.

GENERAL PARCEL YRA GAVE IS "INTOURIST" MOSCOW OFICIALU "LICENSE" —
LEIDIMĄ TIESIOG SIŪSTI PAKIETUS.

ATSIMINKITE, KAD JOS BETURITE TIK KELETĄ SAVAICIŲ PAKIETŲ SIUNTIMUI JEI NORITE, KAD JIE BŪTŲ PRISTATYTI KALEDOMS.

PAIMKITE

TAIP, MES TURIME...

250

1957 CHEVROLET

JIM CONNELL

SPECIALIU PIRKINIU

PIRK DABAR

KAINOS YRA ŽEMOS

BET JUS PASKUBĖKIT

MOKEJIMO PRADŽIA PO 45 DIENŲ

JIM CONNELL CHEVROLET

1258 E. 105 prie Superior

ATIDARYTA PIRM. TREC., PENŲTAB IKI 9 P. M.

CE 1-7060

Geriausai sveikinimai draugams ir rėmėjams

GRABLER MFG. COMPANY

6565 Broadway

Michigan 1-9260

Geriausai sveikinimai ir linkėjimai visiems

HILDEBRANDT PROVISION CO.

3619 WALTON

ME 1-3700

Geriausai sveikinimai ir linkėjimai

JACK KLUM REALTY CO.

259 East 155 Street

IV 1-2000

Prezidento smarkavimas

K. S. KARPIUS

Kariuomenė baltiesiems palenkti

Prezidentas Eisenhoweris, pasiuntęs kariuomenę į Little Rock, Arkansas, 100.000 gyventojų miestą, varu įvesdinti devynis negriukus į baltųjų mokyklą, neįsilaikė savo žodžio, duoto pietiečių kongrese, kai buvo svarstoma civilinių teisių įstatymas, kad neįsilaikė karidomenės baltiesiems bausti, nors tame įstatyme kalbėta apie prezidento galią panaudoti prievartą.

Kariuomenei ten pasirodžius, visur pietuose kilo pasipiktinimai, ir Eisenhoweris apšauktas sovietų maršalo župovo draugu, ne Amerikos prezidentu.

Niekur savo prezidentavimo laiku neparodęs drąsaus Amerikos pasiryžimo užkirsti kelius sovietams pavergti naujas tautas, neparodęs noro sulaukyti Vengriją siūstus raudonarmiečių pulkus žmones žudyti, ir leides sovietams įsitvirtinti Egipte, dabar Sirijoje, namie parodė savo prezidento galią prieš savus piliečius visai ne vietoje. Užmiršdamas komunistinėje Kinijoje laikomus belaisvius — Amerikos žmones, pastatė ginkluotą kariuomenę globoti tuos devynis negriukus ir jei reikės, pralieti savo žmonių kraują.

Tuo elgesiu prezidentas patenkino ne tik pietų ir šiaurės negrus, bet ir šiaurės baltuosius komunistus, kurie, nepajėgę negrų pajungti tiesioginiai, džiaugiasi baltųjų savitarpine kova, kuri gali būti pragaistinga.

Žinantieji tikrina, kad imtis ty žygių prezidentą privertė jo artimieji patarėjai, kurie visi esą vienodo plauko, ir kitų rimtai galvojančių žmonių prie prezidento neprileidžia.

Siuo prezidento pasielgimu piktinasi ne tik pietų, bet ir šiaurės balti gyventojai, kurie toli gražu ne visi sutinka su politikierių laikysena atiduoti negrams viską.

Suardymas gerų santykių

Texas gubernatorius, vienas iš virš 10 pietų gubernatorių, pasipiktinęs pasiuntę prezidentui telegramą klausdamas ar Eisenhoweris pasiųs kariuomenę užimti visas pietų baltųjų mokyklas ir įvesti į jas po kelis negriukus, kurie neturi kito tikslo į tas mokyklas, kaip pradėti kovą prieš baltuosius.

Texas gubernatorius apkaltino prezidentą suardymu gerų santykių, kokie pietuose tarp tų dviejų rasų buvo. Kiti pietų gubernatoriai ir veikėjai pasipiktinimą pareiškė, kad federalė kariuomenė pasiūsta į Little Rock ne tvarkai palaikyti, bet varu įvykdyti Aukščiausiojo Teismo įsakymą maišyti juoduosius baltųjų mokyklose.

Šiauriečiai, susibrolinę su negrais politškai, už jų balsus atidavę jiems visokias privilegijas, nepajėgę sutvarkyti čia kilusias negrų problemas, pasiryžo visiškai kapituliuoti negrams, nepaisant pikty pasekmių, kokios iš to gali kilti.

Baisumas dar tik ateina!

Andai minėjau, kad respublikonų partija, jei laimės 1958 metų kongreso rinkimus, gali atiduoti šiaurės negrams viską, ko dar demokratams jiems neatidavė. Jeigu nesprogs respublikonų išgalvotas planas gauti šiaurės negrų balsus už pastangas užimti negrus suliginti su baltaisiais, pats blogumas dar tik ateina.

Jeigu respublikonai laimės 1958 metais, ne tik pietų, bet ir šiaurės baltiesiems prasidės sunkūs laikai.

Pietuose, jau dabar pradėjo siausti FBI slapti valdžios agentai, sekti ir bausti baltuosius priešingus negriukų lankymui baltųjų mokyklų. Anais, po pietinio karo laikais, per 10 metų ten siautė šiaurės valdžios agen-

tai, spausdami ir persekiodami baltuosius, lyg svetimo krašto okupuotus žmones.

Šiaurėje susidarys suktų spekuliantų gaujos, panašiai kaip anais laikais, kada kovota su indėnais; spekuliantai slapiai pristatinėjo indėnams šautuvus ir paraką, nepaprastai iš to pasipiginėdami. Indėnai buvo tų spekuliantų kurstomi nepasitikėti baltųjų taikos pažadams, ginkluotis ir kariauti. Ir indėnai buvo beveik visiškai išnaikinti.

Šiaurės miestuose ir miesteliuose dabar, spekuliantų gaujos, susitarus su suktais politikieriais, ims slapiai apgyvendinti negrų šeimas baltųjų gyvenamose rajonuose, priemiesčiuose ir miesteliuose, kur dar negrų nėra. Aišku, baltieji prieš tai kovos, tačiau spekuliantų veikla bus apsaugota prakilniais lygībės įstatymais, kuriuos vykdyti bus siunčiama kariuomenė. Taip bus numuštos tų rajonų namų kainos, ir baltieji, persekiojami ir ekonominiai trauksinami, trauksis, atiduodami namus už nuostolingą kainą. Ir tais pelnais su spekuliantais dalinsis sukti politikieriai.

Tik reikšdami visuotinį pasipiktinimą tokia respublikonų politika, o taip pat pietų ir šiaurės baltieji nebusuodami už respublikonų kandidatus į kongresą, dar galėtų juos suvaldyti.

RIMTAS KONGRESO ŽYGIS

Aukščiausiojo Teismo įsakymas, kad teismo metu kriminalistams ir komunistams, arba jų gynėjams, turi būti pateikiami daviniai, kuriais remiantis jie teisiami, išėjo komunistams į naudą. FBI, sekimo ir duomenų rinkimo biuras, nenori tuos duomenis duoti, nes iškiltų viešumon kas atliko sekimą ir tyrinėjimą. Dėl to buvo sustabdyta eile komunistų bylų.

Apsaugojimui FBI, kongresas prieš išsikirstant šį rudenį pasirūpino priimti įstatymą, kad FBI neprivalo jokioje byloje sa-vo turimas žinias apie teisiuomius advokatus pateikti.

Dabar valdžia vėl ruošiasi pradėti eilę naujų komunistų bylų.

NAUJIENA!!!

PINIGAI siunčiami į Sov. S-gą, Lietuvą, Latviją, Estiją. Pilnai garantuota ir oficialiai 100 rublių \$10.00

Pristatoma per 2 savaites Persiuntimas atseina \$5.00. Perlaidos didžiausia suma \$50.00. Tačiau galite siųsti perlaidos kiek norite.

GRAMERCY

744 BROAD STREET, Room 925 NEWARK, N. J. Licensed and Bonded by N. J. State Banking Commission

BEFORE

YOU BORROW TO BUY A HOME

LOW RATES AND FAVORABLE TERMS

Chicagos Lietuvių Choras Pirmyn, vadovaujamas muz. Kazio Steponavičiaus, atvyksta į Clevelandą su Johann Strauss operetė Šikšnosparnis spalio mėn. 27 d.

SANTARIEČIŲ GYVENIME

IRTARTINOS MEILĖS MCSŲ TARPE

Kokie pavojai gresia santariečiams ir kitiems, susidėjusiems su liberalizmu, aiškinama Draugo rugsėjo 30 d. vedamajame.

Pasirodo, patsai laisvės troškimas esąs nebelabai aktualus, nes "pirmoje eilėje šiandien žmonija stovi ne prieš išsilaisvinimo problemą, bet prieš susiorganizavimo problemą".

Nesą reikalo rūpintis laisvinimu, nes šių dienų žmogus ir taip "pasijuto labai giliai įžeistas per daug išsilaisvinusio savo bendralaikio žmogaus... žmogus šiandien rūpinasi ne tuo, kaip labiau atsitraukti nuo kito, bet kaip geresnį kelią surasti į kitą asmenį". Ir todėl "liberalistinis atomizmas... gali būti toleruojamas nebent per atostogas..."

Šitokius dalykus beskaitant, buvo pradėję rodytis, kad Draugo vedantysis bus užmiršęs pasaulyje egzistuojančią prievartą ir skriaudą, ir net pačią lietuvių tautos laisvės kovą. Galvojant apie šią, pacituotieji žodžiai klabėbū, kaip žiauri ir nereikalinga išjuoka.

Mįslę išsprendė kiti du sakiniai. Pasirodo, Lietuvai paverę "komunistinis žmogus ieško ne laisvės nuo savo artimo", — autoriaus nuomone, tai būtų liberalaus žmogaus siekimas ir

todėl blogas, — "bet jo kompanijos, jo draugystė". (Šioje vietoje visi komunistinio žmogaus kalintieji gali prisiminti draugiškus savo tardytojus).

Ir iš viso, Draugas galvoja drauge su Sartre, "kai du žmonės vienas kitą myli, tai jie nori paimti vienas kito laisvę". Jei šitaip, tai sovietinė agresija tesanti draugystės ieškojimo ir neribotos meilės žmonijai išraiška. Ir Lietuvos okupacija buvusi meilės aktas.

Pastangos Lietuvai laisvinti jau būtų gana grubus "liberalistinis atomizmas", bandąs nuvesti meilės, atimančios laisvę, ryšį ir, kaip toks, "toleruoti" vieną per atostogas".

Norėdamas žutbūt diskredituoti liberalizmą Draugo raštininkas surado laisvę esant žmogui reikšmingiausio meilės gyvenimo priešingumu — ir tuo tepajėję juokingai ir negudriai "diskredituoti", savo paties tautos laisvės kovą. Todėl nesuprąsdamas meilės esmę, sukūrė nei danguje, nei žemėje neegzistuojančią dilemą ir, liūdnei pasikabinęs tarp jos ragų, galutinai prarado ryšį su realybe.

Mylintysis ne "paima" kito žmogaus laisvę, bet savo laisvę jam savanoriškai atiduoda. Iš kitos pusės, kaip žiauri ir nereikalinga išjuoka.

Ryšio su žmogumi liberalas ieško, kaip ir bet kas kitas — tačiau jį ieško, kaip dovanos, o ne kaip priverstinės duoklės.

Kadangi tik kas žmogaus laisvai duodama, duodama iš esmės — liberalinis metodas atveria žmogiškuosius santykius tikram intimumui. Bet ar suprasti Draugo doktrineriams, kuo dovana daugiau už duoklę?

Patsai šis savo laisvės atidavimas kam nors šalia savęs yra laisvės aktas. Tai, iš tiesų, svarbiausias iš laisvės aktų, įprasminantis pačią laisvę. Žmogus laisvės reikalingas juk kaip tik tam, kad galėtų tapti autentišku žmogumi — savimi, o ne atsitiktiniu kažkuo. Žmogaus autentiškumas kaip tik ir sukuriamas šiais laisvais apsisprendimais, kam savo laisvę padovanoti ir, tuo būdu, kurio Konkrečiu ar abstrakčiu turiniu save pripildyti. Liberalizmas yra tik sąlyga — tiesa, esminė — būti žmogui; ir jis vertintinas tik tiek, kiek padeda juo būti.

Kiekvienas, kuris bet kada laisva valia išpareigojo kitam, naudojosi liberaliniu metodu. Liberalizmui yra plati dirva visame kasdieniame gyvenime. Ir, atvirkščiai, kas, "mylėdamas" ar ne, "nori paimti kito laisvę", — naudojasi antiliberaliniu, prievartinio metodu.

Šita dilema — tarp laisvės ir prievartos — yra reali, bet ne tarp laisvės ir meilės. Meilė visada laisva — ir laisvinanti: ji turi išlaisvinti nuo duoklės privalybės tą, iš kurio norėtų gauti dovaną.

Šitaip suvokiant meilę, ir tautų laisvinimo kova atgauna savo tikrąją prasmę: iš meilės savo

tautai kovojama už jos laisvę, o ne dėl kokio nors žmonės išskiriamio atomizmo. Iš meilės, norinčios, kad tauta pati galėtų apsispręsti, kuriom vertybėm ir kuriam gyvenimo būdui įsipareigoti.

O vis dėlto malonu, kad Draugas pasisakė, kaip jis supranta artimo meilę:

— Kai du žmonės vienas kitą myli, tai jie nori paimti vienas kito laisvę!

Mes seniai nujautėme, kad kai kuriuos liberalizmo priešus, besišildančius po Draugo skvernais, kankina meilė... Šitokia, machtpolitische. (V. K.)

• New Yorko skyriaus susirinkime savo prisiminimus iš

Santaros suvažiavimo ir visuomeninės veiklos kuravę perėmė Kristina Paprockaitė ir Vytautas Vaitaitis. Kalbėta apie reikalingą kiekvienam žmogui užsiauginti lietuviškę, apsimant bent vieną konkretų darbą. Įsteigtas literatūros ir meno mėgėjų būrelis, D. Staikutė ir G. Purelytė platina lietuviškąją spaudą, kurioje, tarp santariečių skiltys. Numatyta ir toliau leisti biuletinį "New Yorko Santara", kurio jau išėjo net devyni numeriai.

• Bostono skyrius planuoja šių Kalėdų atostogų metu vėl ruošti rytinių pakraščio jaunimui žiemos stovyklą. Stovyklos su plačia kultūrine bei sporto programa turį didelį pasisekimą. Bostono skyrius jau yra surengęs dvi tokias žiemos stovyklas.

• Jonas Bilėnas, aktyvus Santaros narys, grįžo į New Yorką iš Oak Ridge, Tenn., kur studijavo problemas, surištas su atomineis reaktoriais.

• Chicagos skyriaus naują valdybą sudaro Liudas Šmulskis — pirmininkas, Jonas Gibaltis — vicepirmininkas, Dalia Modestavičiūtė — sekretorė, Leonas Narbutas — išdėininkas ir Gražina Sabaliūnaitė — narė kultūriniam reikalams. Paskutiniame skyriaus susirinkime buvęs pirmininkas Ramojus Vaitys patiekė Chicagos skyriaus veiklos apyskaitą. Linkime šių metų valdybai nepasiduoti pereinajai.

• Aldona Stanaitytė ir Donatas Gasiūnas, sukūrę šeimos židinį. Abiem jauniems, plačiai dirbantiems New Yorko santariečių tarpe, linkime daug džiaugsmingų dienų!

DIRVA

LAUKIA

JOSŲ TALKOS!

PATI PATIKIMIAUSIA FIRMA SIUNTINIAMS PERSIŪTI Į SSSR, LIETUVĄ, LATVIJĄ, ETIJĄ, UKRAINĄ IR KITUS KRASTUS YRA

PARCELS TO RUSSIA, INC.

1530 BEDFORD AVE., BROOKLYN 16, N. Y. Tel. IN 7-7272, IN 7-6465

Brooklyne įstaiga atidaryta kasdien, ir sekmadieniais nuo 9 iki 9 val. Šeštadieniais nuo 9 iki 4 val.

Mes nesūdomė mūsų klientams brangių dovanų. Mūsų dovana tai pirmos klasės patarnavimas ir skubus siuntinių pristatymas.

Pristatymas garantuojamas gavėjo parašu. Siuntiniai išsiunčiami skubiai.

Priėmimo punktas: New York City, 78 Second Ave., Tel. ORchard 4-1546.

Mūsų skyriai: Detroit 12, Mich., 11601 Jos. Campan Ave.; TOWNSEND 6-6298. Hartford, Conn., 651 Albany Ave., CHapel 7-5164. Los Angeles, Calif., 121 So. Vermont Ave., DUckirk 5-6550. Philadelphia 23, Pa., 832 North 7th St., Tel. WA 3-1747. Chicago, Ill., 3741 W. 26th St., Tel. CR 7-2126. Newark, N. J., 263 Market St., Tel. MA 2-6937.

Mes duodam ir iškeičiam Eagle Stamps

NO-LINT
Buve 7.99
CHENILLE
UZTIESIMAS
4.99

Graziai, puikiai pasiūti užklojimai dovanoms ar jūsų naudojimui. Padaryti su rayon viscose yarns, nauju metodu, dėl to jie yra BE KLAIDŲ! Pasirinkite iš kelių gražių spalvų... Pilnuose ar dvigubuose dydžiuose. Labai praktiški ir gražūs... Ilgai nešiojami. Apmegzti aplinkui specialiam gražumui.

Atspalviai

- Balta
- Pink
- Aqua
- Geltona
- Žalia
- Rose Beige

the **MAY** *company's* **BASEMENT**

Reg. 7.98 "Calvert" Stebuklingo mišinio dekiai

Rayon ir nylon dėklai su plėčiu rayon satin apipinimu. Gražios lygios spalvos ir raštai, turtingas, geltonas, žali, raudonas ar pink. 72x90 dydis.

4.98

The May Co.'s Basement Bedding Department

